

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาพัฒนาการของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการในการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการก่อตั้งและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ผลจากการศึกษาแบ่งเป็นสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ปัญหาและอุปสรรคในการก่อตั้งและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สรุปได้ดังนี้

6.1.1 พัฒนาการการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา

ผลจากการศึกษาการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2512-2539 พบว่ามีความสัมพันธ์กับสถาบันทักษิณคดีศึกษาในด้านการบริหารงาน เนื่องจากสถาบันทักษิณคดีเป็นหน่วยงานหลัก ทั้งนี้สถาบันทักษิณคดีศึกษามีพัฒนาการ 4 ยุค ตามลักษณะทางกายภาพและตามสถานะขององค์กร คือ

1. ยุคก่อสร้างสร้างแนวเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2513 โดยรวบรวมวัตถุของจริง แถบบันที่กเสีียงและภาพถ่ายจำนวนหนึ่ง จากนั้นใช้ห้องพักขนาดใหญ่เป็นห้องรวบรวมห้องถิ่นภาคใต้ เก็บวัตถุและจัดแสดงวัตถุของจริง ในรูปแบบนิทรรศการชั่วคราวเพื่อให้เห็นภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่นภาคใต้
2. ยุคตั้งศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ ได้ย้ายห้องรวบรวมห้องถิ่นภาคใต้ไปอยู่ที่อาคารเรียน 2 ใช้ห้องเรียน 2 ห้อง ในการเก็บข้อมูลและจัดแสดงวัตถุ จากนั้นจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ และก่อสร้างอาคารศูนย์ฯ ขึ้นภายในบริเวณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตภาคใต้

3. ยุคสถาปนาสถาบันทักษิณคดีศึกษา ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ได้ยกฐานะเป็นสถาบันทักษิณคดีศึกษา เมื่อการดำเนินงานทางวิชาการมีความก้าวหน้า จึงขยายสถาบัน ฯ และเตรียมการด้านพิพิธภัณฑ์ให้สมบูรณ์เต็มรูปแบบ หลังจากได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ ฯ แล้วการขยายสถาบัน ฯ ยังทำไม่ได้เนื่องจากในระยะนั้นการเงินของรัฐบาลไม่ดีเท่าที่ควรจึงให้ชะลอไว้ ส่วนการจัดแสดงเป็นเพียงนิทรรศการชั่วคราว มีการปรับปรุงและขยายการจัดแสดงบางส่วน

4. ยุคก่อสร้างพิพิธภัณฑคดีชนวิทยาที่เกาะยอ ได้เลือกพื้นที่บ้านอ่าวทรายเพื่อขยายสถาบัน ฯ และสร้างพิพิธภัณฑคดีชนวิทยา ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑฯ และจัดแสดงนิทรรศการถาวร (กลุ่มบ้านหลังคาจั่ว กลุ่มบ้านหลังคาปั้นหย่า และกลุ่มบ้านหลังคาบลานอ) พร้อมทั้งระบบสาธารณูปโภคและพัฒนาอุทยานวัฒนธรรม พิพิธภัณฑคดีชนวิทยาเปิดให้เข้าชมอย่างเป็นทางการ วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2534 หลังจากนั้นก่อสร้างอาคารนวมภูมิรินทร์ และปรับปรุงจัดแสดงนิทรรศการถาวรใหม่ รวมถึงปรับปรุงบริเวณภายนอก

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2539 ซึ่งนับเป็นระยะเวลาสิ้นสุดของกระบวนการก่อตั้งพิพิธภัณฑคดีชนวิทยา ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา พิพิธภัณฑคดีชนวิทยาได้จัดแสดงนิทรรศการถาวรในอาคาร 4 กลุ่ม มีวัตถุจัดแสดง 45,375 ชิ้น นอกจากนี้ยังมีหุ่นจำลอง เสียง ภาพนิ่ง วิดีทัศน์แสดงประกอบเนื้อหา นอกจากนี้มีวัตถุที่ไม่ได้จัดแสดง (เก็บในคลังสำรอง) อีก 22,670 ชิ้น

การจัดการพื้นที่พิพิธภัณฑคดีชนวิทยา การก่อสร้างและการจัดแสดงภายในอาคารของพิพิธภัณฑฯ และส่วนที่อยู่ภายนอกเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การจัดการพื้นที่ได้นำองค์ประกอบต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการอธิบายข้อมูลทางคดีชนวิทยา ในช่วงแรกของพิพิธภัณฑคดีชนวิทยาจัดแสดงข้อมูลในกลุ่มบ้านหลังคาบลานอ กลุ่มบ้านหลังคาปั้นหย่าและกลุ่มบ้านหลังคาจั่ว การออกแบบผังเฉพาะของกลุ่มบ้านสัมพันธ์กับวัตถุที่นำมาจัดแสดง รวมถึงการปรับใช้ภูมิปัญญาเชิงช่างในการสร้างสรรค์ห้องจัดแสดง

การใช้ระบบสัญจรภายในพิพิธภัณฑคดีชนวิทยา ใช้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ กำหนดเส้นทางเดินชม โดยประยุกต์จากวัสดุท้องถิ่น ภายในห้องจัดแสดงแต่ละห้องไม่ได้มีสัญลักษณ์ใด ๆ ที่ระบุถึงทิศทางการชมเพื่อให้ผู้ชมเลือกชมตามความสนใจ ส่วนสัญลักษณ์หรือป้ายเพื่อบริการสาธารณะมีน้อยและติดตั้งไม่เหมาะสม

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างห้องจัดแสดง ใช้พื้นที่ในส่วนทางเชื่อมอาคารจัดแสดง ข้อมูลที่เชื่อมโยงยังห้องถัดไป มีบางส่วนปล่อยว่างไว้โดยขาดการให้ข้อมูล ทางเชื่อมบางจุดมีศาลาแบบท้องถิ่นเป็นจุดพักผ่อน แต่ไม่มีข้อมูลที่ก่อประโยชน์ต่อผู้เข้าชม

การจัดแสดงนิทรรศการถาวรและรูปแบบการจัดแสดงวัตถุนั้น พิพิธภัณฑสถาน
วิทยาจัดแสดงข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวใต้และขนบนิยมในท้องถิ่นซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะ
ตลอดจนประวัติศาสตร์โบราณคดี และศิลปหัตถกรรมอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็น
ภูมิปัญญาของกลุ่มชนซึ่งอาศัยอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย พื้นที่รอบพิพิธภัณฑสถาน ก็จัดแสดง
ข้อมูลทางทัศนคติศึกษาเช่นกัน ในอาคารนวมภูมินทร์มีห้องจัดแสดง 8 ห้อง ห้องค้นคว้า 5 ห้อง
กลุ่มบ้านหลังคาบลานอ มี 7 ห้อง กลุ่มบ้านหลังคาปั้นหยามี 4 ห้อง กลุ่มบ้านหลังคาจั่ว มี 7 ห้อง
ด้วยความหลากหลายของข้อมูลทำให้รูปแบบการจัดแสดงแตกต่างกันไป ตามลักษณะพื้นที่และ
ตัววัตถุของจริง ส่วนใหญ่จะใช้วัสดุในท้องถิ่นเข้ามาจัดตกแต่งทั้งพื้นที่ภายในห้องจัดแสดงและตู้
จัดแสดง วัตถุของจริงหลายชิ้นจัดแสดงไว้ตามลักษณะการใช้งานซึ่งจัดวางภายนอกตู้จัดแสดง

การนำเสนอเนื้อหาสาระตัวข้อมูลที่เลือกมาจัดแสดง มีทั้งที่เป็นวัตถุของจริง
หุ่นจำลอง ภาพถ่าย ภาพพิมพ์ แผนภูมิ สถิติ ข้อมูลเหล่านี้บางส่วนมีเนื้อหาสาระสมบูรณ์อยู่ในตัว
แต่ข้อมูลที่เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านจำนวนไม่น้อยที่ต้องอาศัยวิธีจัดระบบในการนำเสนอผู้เข้าชมจึง
จะได้เนื้อหาสาระ และในการจัดแสดงบางห้องหรือบางตู้จัดแสดงยังไม่ได้ผ่านการตรวจสอบ
วิเคราะห์ และจัดกลุ่มเพื่อความถูกต้องเท่าที่ควร

เนื้อหาสาระหลักของแต่ละกลุ่มข้อมูล บางส่วนกำหนดขึ้นมาใหม่ แต่อาศัยภูมิหลัง
ที่ไม่แย้งหรือคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่เลือกข้อมูลในลักษณะอนุรักษนิยมเกินไป ในตู้จัด
แสดงบางตู้ผู้จัดคงยึดความพึงใจของตนเองหรือพยายามกระทำข้อมูลอันมีอยู่อย่างจำกัดให้ได้
เนื้อหาสาระเต็มตามที่ผู้จัดเห็นสมควร ทำให้ขัดแย้งกับข้อมูลทางวิชาการบางเรื่อง อาจเป็นไปได้
ว่าช่วงแรกต้องรีบดำเนินการให้แล้วเสร็จตามกำหนด หลังจากนั้นไม่ได้มีการพัฒนาการจัดแสดง
และไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้องของการจัดแสดงหรือไม่ได้บอกข้อมูลให้ผู้เข้าชมเข้าใจ เทคนิค
การจัดแสดงในทางกายภาพถือว่าน่าสนใจพอสมควร ตัววัตถุบางชิ้นสร้างความสนใจได้ดี ทั้งนี้ยัง
บกพร่องเรื่องการสร้างความสนใจโดยใช้เทคโนโลยี การทูลดโทรมของตัวอาคารทำให้ตู้จัดแสดง
ได้รับความเสียหาย ขาดการบำรุงรักษา

6.1.2 พัฒนาการการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานวิทยา

ห้องวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เป็นจุดเริ่มของการจัดแสดงวัตถุ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์หรือ
รูปแบบที่จะเป็นพิพิธภัณฑสถาน มีเพียงคณะดำเนินการจัดหาเงินสนับสนุนจากภายนอกเพื่อจัดซื้อ
ครุภัณฑ์ และเริ่มจัดระบบข้อมูลแยกตามประเภทเนื้อหา

ดำเนินการก่อสร้างอาคารศูนย์ ฯ จัดหาทุนจากองค์กรเอกชนและประชาชนทั่วไปมาใช้ในการจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว รวมถึงจัดซื้อครุภัณฑ์ที่จำเป็น อาคารศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2521 ช่วงนี้มีการปรับปรุงแบบการดำเนินงาน โดยมีงานพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดเพิ่มขึ้น ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์ทักษิณคดีประเภทวัตถุของจริง พิพิธภัณฑ์เสียง พิพิธภัณฑ์ภาพ และห้องสมุดวรรณกรรมท้องถิ่น ห้องสมุดวรรณกรรมท้องถิ่น และงานพิพิธภัณฑ์ทั้ง 3 ส่วน ได้ให้บริการข้อสนเทศแก่ผู้สนใจทั้งนักเรียน นักศึกษา ประชาชน และนักวิชาการ พื้นที่จัดแสดงวัตถุของจริงอยู่ในอาคารของศูนย์ ฯ เพียงแต่แบ่งห้องและมีตู้สำหรับจัดแสดงเฉพาะ

ในช่วงที่มีสถานะเป็นศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ ปรากฏงานพิพิธภัณฑ์ขึ้นชัดเจน มีทั้งการเก็บวัตถุของจริงและเก็บข้อมูลเบื้องต้น การแบ่งส่วนงานในเรื่องเกี่ยวกับวัตถุของจริง ภาพและเสียง ประกอบด้วยพิพิธภัณฑ์ประเภทวัตถุของจริง พิพิธภัณฑ์เสียง พิพิธภัณฑ์ภาพและห้องสมุดวรรณกรรมท้องถิ่น ถือเป็นยุคที่ได้รับความสนใจจากประชาชน และนักวิชาการมาก งานด้านพิพิธภัณฑ์จึงเจริญก้าวหน้า

การบริหารงานพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มีลักษณะพิเศษไม่ถือเป็นองค์อิสระอย่างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหรือพิพิธภัณฑ์เอกชนทั่วไป หากจะดูโครงสร้างบุคลากรแล้วพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาเป็นเพียงหน่วยงานย่อยมีขนาดเล็ก ทั้ง ๆ ที่ลักษณะทางกายภาพมีขนาดค่อนข้างใหญ่ คือ มีพื้นที่ประมาณ 24 ไร่เศษ

การดำเนินงานเก็บข้อมูลโดยสถาบันทักษิณคดีศึกษา เป็นต้นคำของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา แต่เดิมใช้ชื่อว่าพิพิธภัณฑ์ทักษิณคดีศึกษา จนถึงปี พ.ศ. 2524 จึงขอขยายพิพิธภัณฑ์ให้สมบูรณ์ แต่การดำเนินการก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยามีขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2530 ที่เกาะยอ และเปิดอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2534

โครงสร้างการบริหารงานของสถาบันทักษิณคดีศึกษา ซึ่งมีอัตราบุคลากรจำกัด บุคลากรจึงปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ หลายหน้าที่หลายตำแหน่ง ประสบปัญหาอยู่เสมอจนถึงปัจจุบันการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ ฯ จึงเป็นเพียงตำแหน่งตามโครงสร้างหลักขององค์กร แต่การทำงานยังจำเป็นต้องใช้บุคลากรจากส่วนอื่น ๆ ของสถาบัน ฯ เข้ามารับภาระงาน

เวลาในการดำเนินงานจำกัด เพราะต้องเร่งให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เมืองบประมาณน้อย บุคลากรน้อย การบรรลุผลตามกำหนดเวลาจึงค่อนข้างเป็นอุปสรรคทั้งต่อผู้บริหารสถาบัน ฯ และบุคลากร

6.1.3 ปัญหาและอุปสรรคของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา

ในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยานั้น ต้องเป็นไปตามนโยบายการบริหารงานของสถาบันทักษิณคดีศึกษา เมื่อสถาบัน ฯ ประสบปัญหาต่าง ๆ ก็ส่งผลโดยตรงต่อพิพิธภัณฑ์ นอกจากสถาบัน ฯ มีปัญหาด้านธุรการ อันเป็นเรื่องหลักเกี่ยวกับการสื่อสารในองค์กรและภายนอก ปัญหาการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ปัญหาการบริหารงานบุคคล ปัญหาการสนับสนุนจากต้นสังกัด หน่วยงานพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาเองก็มีปัญหาต่าง ๆ หลายประการ หมุนเวียนเข้ามาจนกลายเป็นวัฏจักรที่ไม่จบสิ้น ปัญหาข้างต้นเป็นหนึ่งในหลาย ๆ สาเหตุให้พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาพัฒนาช้า

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา มิได้เป็นไปโดยอิสระเหมือนองค์กรพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ ดังนั้นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการก่อตั้งและการดำเนินงานด้านบริหารจัดการจึงสัมพันธ์กัน เมื่อสถาบันทักษิณคดีศึกษาอันเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาในช่วงเวลานั้น ๆ มีปัญหาและอุปสรรค จึงส่งผลกระทบต่อโดยตรงและโดยอ้อมต่อพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ด้านการก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องความลาดชันของพื้นที่ปัญหาเรื่องบุคลากรไม่พอเพียง ขาดภัณฑารักษ์ที่จะทำงานในพิพิธภัณฑ์ หรือผู้มีความรู้เรื่องการพิพิธภัณฑ์ ไม่มีการดูแลวัตถุที่ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง ส่งผลโดยตรงต่อสภาพวัตถุที่เสื่อมเร็ว ขาดแคลนสถานที่ในการจัดเก็บวัตถุและครุภัณฑ์นอกจากนั้นยังมีปัญหาในการจัดเก็บวัตถุ จัดแสดงวัตถุ การเสื่อมสภาพของวัสดุที่ประกอบการจัดแสดง และขาดการซ่อมบำรุง ความไม่พอเพียงของระบบสาธารณูปโภค

ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะวัตถุของจริงถูกละทิ้งหรือถูกทำลายไปตามธรรมชาติ จึงยากแก่การเสาะหาเพื่อให้ได้องค์ความรู้และการอนุรักษ์ให้คงสภาพ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมพื้นบ้านเร็วกว่าความเจริญของสังคม ชาวต่างประเทศนิยมเก็บสะสมวัตถุทางวัฒนธรรม นักสะสมของเก่าก็เข้าไปซื้อหาวัตถุกับชาวบ้าน และปัญหาอันเกิดจากค่านิยมและความเชื่อ นอกจากนั้นปัญหาจากความไม่สงบในพื้นที่ทำให้นักวิชาการที่จะเข้าไปศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือเก็บข้อมูลภาคสนามไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของราชการ

ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบทฤษฎีพิพิธภัณฑ์สถานวิทยากับพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา พบว่าลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายกัน คือ ด้านอาคารสถานที่จัดแสดง ด้านการนำชม บริการนำชมและมีห้องบรรยายสรุป ซึ่งบริการเฉพาะผู้เข้าชมเป็นคณะ แต่

บรรยายเฉพาะภาษาไทย ด้านบริการสาธารณะ ห้องสุขาและที่จอดรถมีน้อย ด้านรักษาความปลอดภัยมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

ลักษณะที่ต่างกัน คือ เป็นประเภทพิพิธภัณฑสถานของหน่วยงานราชการ ไม่มีการบริหารเป็นอิสระ ด้านการศึกษาไม่มีการกักตุนคว่ำวิจัยภายใต้และบริการการศึกษา ในการแบ่งส่วนงานด้านการเงินได้รับเงินรายได้จากงบประมาณแผ่นดิน และเงินที่เอกชนบริจาคผ่านสถาบัน ฯ ด้านจัดทำงบประมาณจะเสนอรวมกับสถาบันฯ ด้านครุภัณฑ์และยานพาหนะใช้ร่วมกับสถาบันฯ ด้านบริการสาธารณะไม่มีร้านอาหาร ด้านจัดแสดง จัดนิทรรศการตามเนื้อหาวิชาการทางคติชนวิทยาด้านการนำชมไม่มีการให้บริการนำชมเป็นรอบเวลา

งานภัณฑารักษ์ไม่มีบุคลากรตำแหน่งภัณฑารักษ์ ด้านห้องปฏิบัติงานไม่มีห้องสำหรับงานเทคนิค งานศิลป์ งานช่างทั่วไป ด้านทะเบียนวัตถุมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุ แต่ไม่ได้ระบุสถานที่เก็บวัตถุ ไม่มีการบันทึกการเคลื่อนย้ายวัตถุชั่วคราว ไม่มีห้องปฏิบัติงานทะเบียนวัตถุ ด้านการรับวัตถุไม่ได้กำหนดเกณฑ์ไว้ชัดเจน ด้านทะเบียนบัญชีวัตถุพิพิธภัณฑสถานจัดทำทะเบียน แต่ไม่ได้ระบุประวัติที่มา ไม่ระบุวันที่ได้รับ ไม่ระบุหมายเลขฟิล์ม ไม่มีทะเบียนบัญชีของยืม ด้านการทำบัญชีเดินทุ่งไม่มีการจัดทำแต่ใช้สมุดบันทึกข้อมูลเบื้องต้น

การแบ่งส่วนงานภายในพิพิธภัณฑสถานนั้นเป็นไปตามหลักทฤษฎีดังกล่าว จะมีความแตกต่างในรายละเอียด แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดในเรื่องการบริหารจัดการ ทำให้ไม่มีบุคลากรรับผิดชอบในหน้าที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ในขณะเดียวกันก็พบว่า พิพิธภัณฑสถานคติชนวิทยามีลักษณะพิเศษที่สำคัญ คือ การจัดแสดงที่ทำให้เห็นวิถีชีวิตชาวบ้านภาคใต้ ทั้งวัตถุที่จัดแสดง อาคารสถานที่และแนวความคิดในการจัดแสดง

6.2 ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาพัฒนาการพิพิธภัณฑสถานคติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานคติชนวิทยา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการของพิพิธภัณฑสถานคติชนวิทยา และพิพิธภัณฑสถานประเภทอื่น ๆ รวมถึงเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยทางด้านพิพิธภัณฑสถาน

6.2.1 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา

ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา หากได้ปรับปรุงจะเป็นผลให้การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ก้าวหน้าและก่อประโยชน์ต่อสังคมการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้วิจัยเสนอแผนพัฒนาพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี มีรายละเอียดดังนี้

6.2.1.1 การบริหารจัดการองค์กร ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มีข้อเสนอแนะดังนี้

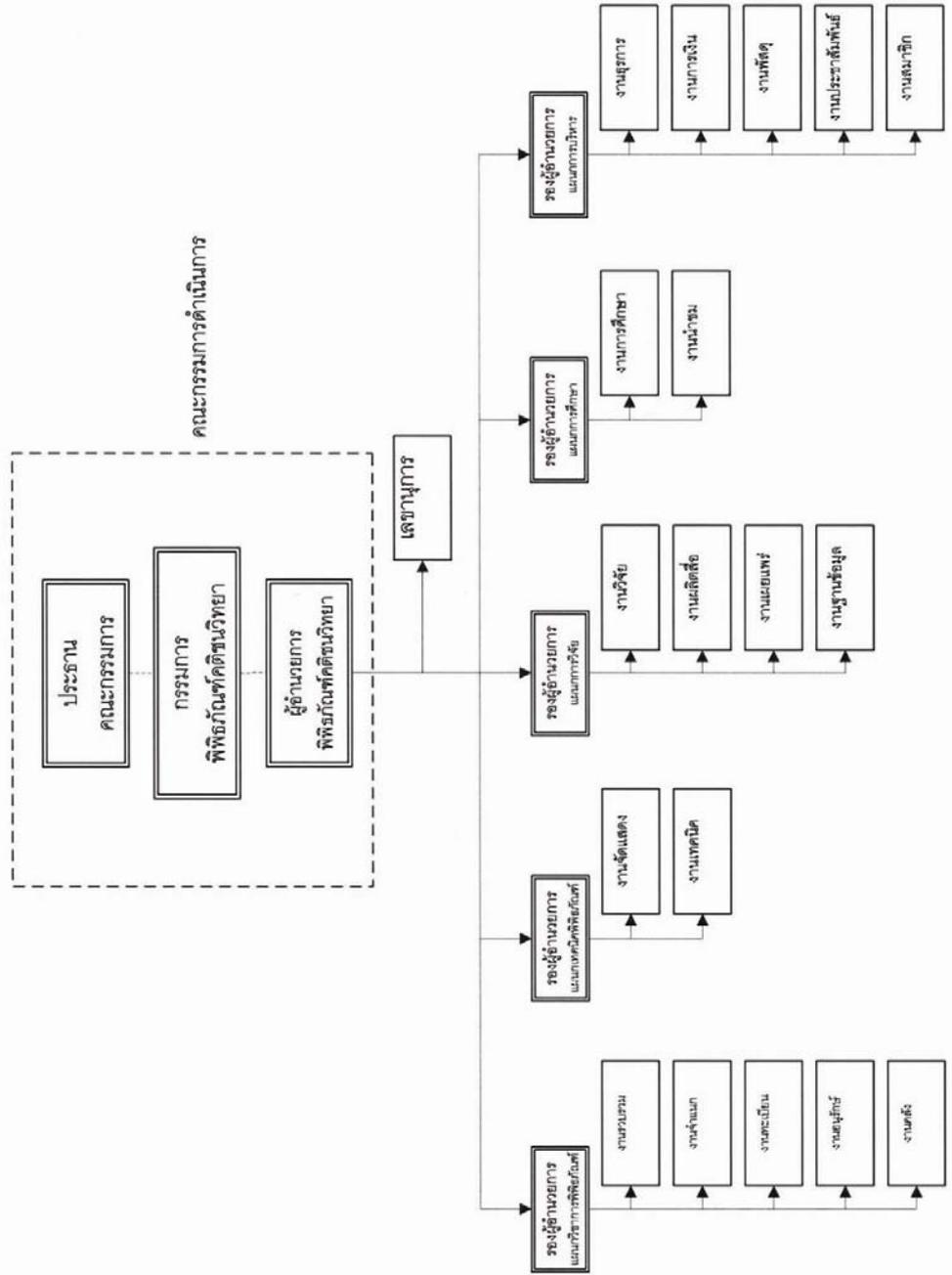
ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ให้มีอิสระในการดำเนินการอย่างแท้จริง อาจเป็นการบริหารจัดการในรูปแบบองค์กรมหาชนหรือ องค์กรที่บริหารจัดการเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะ ข้อเสนอแนะข้างต้นนี้ สุธิวงค์ พงศ์ไพบุลย์ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า “ในอนาคต พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาควรเป็นหน่วยงานที่แยกตัวเป็นอิสระจากสถาบันทักษิณคดีศึกษา มิเช่นนั้นคงจะถูกระบบบริหารจำกัดบทบาทและความเจริญ จะทำให้มีแต่ทรงกับทรุด”¹ ในการปรับปรุงหรือแบ่งการบริหารงานภายในพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา อาศัยหลักการบริหารจัดการงานภายในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นไปตามหลักวิชาการพิพิธภัณฑ์หรือมีลักษณะคล้ายกับการบริหารพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศ (ดูแบบจำลองโครงสร้างการบริหารพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา หน้าถัดไป) โดยทั่วไปพิพิธภัณฑ์หรือองค์กรจะต้องมีคณะกรรมการดำเนินการ ซึ่งเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสามารถภายนอกเข้ามาช่วยบริหารในเชิงนโยบาย และให้ผู้อำนวยการสถาบันทักษิณคดีศึกษาเป็นหนึ่งในคณะกรรมการดำเนินการด้วย ส่วนผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยานั้น ให้แต่งตั้งจากบุคลากรภายใน หากพิจารณาตามโครงสร้างการบริหารงานของสถาบันทักษิณคดีศึกษา ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาก็จะเทียบเท่ารองผู้อำนวยการสถาบันฯ

วางแผนงานและนโยบายของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาที่ชัดเจน ควรเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับแผนงานของพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา และแจ้งให้บุคลากรรับทราบเพื่อการปฏิบัติงานถูกต้องตามแผนงาน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอนโยบายและแผนงานพัฒนาพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ระยะ 5 ปี

¹ สุธิวงค์ พงศ์ไพบุลย์, ควาบน้ำตาบนทางชีวิตและผลงาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, 2544), น. 225.

ภาพที่ 6.1

แบบจำลองโครงสร้างการบริหารพิพิธภัณฑสถานศึกษา

ผู้บริหารควรควบคุมหรือติดตามผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามแผนงานและคอบยสนับสนุน วิจัยสั่งการเมื่อการดำเนินงานประสบปัญหา และควรแบ่งสายการบังคับบัญชาให้หัวหน้างานสามารถตัดสินใจและสั่งการได้ เพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างคล่องตัว กำหนดวาระการประชุมเพื่อปรับปรุงงานทุกเดือน

บุคลากรถือเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงานต่าง ๆ เมื่อบุคลากรมีปัญหาในการปฏิบัติงาน จะส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของงาน จึงควรปรับปรุงโดยเพิ่มอัตราบุคลากรให้พอเพียงต่อภาระงานด้านพิพิธภัณฑคดีชนวิทยา อาทิ งานรวบรวมข้อมูล งานทำทะเบียน งานจัดแสดง งานภัณฑารักษ์ เป็นต้น อย่างน้อยที่สุดทุกภารกิจควรมีบุคลากรประจำ 1 อัตรา (ประมาณ 20 อัตรา) หากเป็นไปตามการแบ่งส่วนงานภายใต้แบบจำลองโครงสร้างการบริหารพิพิธภัณฑคดีชนวิทยา องค์การควรมีบุคลากร 61 อัตรา

การวิเคราะห์อัตราและปริมาณงานของพิพิธภัณฑคดีชนวิทยาที่สำคัญๆ โดยแบ่งเป็นแผนกงานบริหาร แผนกวิชาการพิพิธภัณฑคดีชนวิทยา แผนกเทคนิคพิพิธภัณฑคดีชนวิทยา แผนกวิจัยและแผนกการศึกษา แต่ละแผนกจะมีรองผู้อำนวยการเป็นผู้บริหารงานโดยคัดสรรจากบุคลากรในแผนก ส่วนปริมาณงานของบุคลากรแต่ละภารกิจหลักมีดังนี้

- งานธุรการ มีภารกิจในการดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารและหนังสือราชการให้เรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบงานสารบรรณ เช่น การร่างโต้ตอบหนังสือราชการ การรับส่ง การลงทะเบียน การจัดเก็บเอกสาร ฯลฯ อำนวยความสะดวกแก่แผนกต่าง ๆ และหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวกับงานเอกสาร นอกจากนั้นดำเนินการเกี่ยวกับการพิมพ์ ถ่ายสำเนาเอกสาร ดำเนินการเกี่ยวกับงานประชุม สวัสดิการ สถานภาพของบุคลากร

- งานการเงิน ดำเนินการด้านการเงินทุกประเภทให้เป็นไปด้วยความถูกต้องรวดเร็ว ติดตาม ควบคุม ดูแล การเบิกจ่ายเงินของแผนก/งานต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบ วิธีปฏิบัติทางการเงินของราชการ วิเคราะห์สถานภาพทางการเงินและรายงานให้ผู้บริหารทราบเป็นระยะหรือทุกไตรมาส รวมถึงประมาณการงบประมาณของแต่ละแผนก

- งานพัสดุ ดำเนินการเกี่ยวกับพัสดุให้ถูกต้อง เช่น การจัดซื้อ จัดหา การควบคุม การเบิกจ่าย การดูแลรักษา การตรวจสอบ การซ่อมบำรุงและการจำหน่าย อำนวยความสะดวกแก่แผนก/งานต่าง ๆ ในการเบิกจ่ายพัสดุ จัดหาพัสดุจากแหล่งอื่น ๆ ในกรณีที่มีกิจกรรมพิเศษซึ่งต้องยืมพัสดุจากแหล่งอื่นมาใช้

ตารางที่ 6.1

แผนอัตรากำลังคนของพิพิธภัณฑสถานศึกษา*

แผนก	อัตราเดิม	อัตรากำลังที่ต้องการเพิ่มในปีงบประมาณ (อัตรา)					อัตรารวม ทั้งแผน
		2552	2553	2554	2555	2556	
1. แผนกการบริหาร	-	7	2	-	-	-	9
2. แผนกวิชาการพิพิธภัณฑสถาน	1	6	6	-	-	-	13
3. แผนกเทคนิคพิพิธภัณฑสถาน	3	7	3	-	-	-	13
4. แผนกวิจัย	-	9	5	3	-	-	17
5. แผนกการศึกษา	1	4	4	-	-	-	9
รวม	5	33	20	3	-	-	61

* หลักการจัดอัตรากำลังคน นำมาจากแบบจำลองโครงสร้างการบริหารงาน (ดูหน้า 235)